

РАЗШИРЯВАНЕТО НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ КЪМ ЗАПАДНИТЕ БАЛКАНИ ПРЕЗ ПОГЛЕДА НА БЪЛГАРИЯ

*Адриана Иванова, Антония Добрева,
Деница Димитрова, Мария Петрова¹*

Увод

Падането на комунистическия режим в България през 1989 г. е последвано от аналогични събития и в съседните държави. Регионът преживява разпада на Югославската федерация, който поражда необходимост от установяване на нови отношения между България и новообразуваните балкански страни. Това започва няколко години по-късно с процеса „Ройомон“ от 1995 г. и плана „Шифър“ от 1996 г., които стават основа за създаването на Процеса за сътрудничество в Югоизточна Европа (ПСЮИЕ) през същата 1996 г. ПСЮИЕ съществува и до днес и в рамките на този форум се обсъждат въпроси, свързани с процесите на политическо и икономическо сътрудничество между балканските държави. Крайната цел е ускоряването на регионалното сближаване между страните, което да спомогне впоследствие за изграждането на връзки с Европейския съюз (ЕС).² За периода от 1 юли 2015 г. до 30 юни 2016 г. България поема председателството на ПСЮИЕ за трети път в историята му.³

Началото на новото хилядолетие дава нов тласък на интеграционните процеси между държавите от Югоизточна Европа и ЕС, а впоследствие – и на разширяване в тази посока. След присъединяването на България и Румъния през 2007 г. вниманието е пренасочено по-конкретно към Западните Балкани, които ще са главен фокус и на настоящия доклад.

¹ Авторите са студенти в специалност „Европеистика“ от випуск „Проф. Иван Шишманов“. Докладът е подготвен под научното ръководство на Велислав Иванов, докторант в катедра „Европеистика“.

² Министерство на външните работи, 2015, За ПСЮИЕ. Взято от: <http://www.mfa.bg/SEECF/index.php/>

³ Министерство на външните работи, 2015, ПСЮИЕ - 20 години ключ към регионално сътрудничество. Взято от: <http://www.mfa.bg/bg/events/73/11/3943/index.html>

Към момента четири държави от западнобалканския регион са официални кандидати за членство в Европейския съюз. Това са Македония (получава статут на страна - кандидатка за членство в ЕС през декември 2005 г.), Черна Гора (декември 2010 г.), Сърбия (март 2012 г.) и Албания (юни 2014 г.). Босна и Херцеговина и Косово са подписали споразумения за стабилизиране и асоцииране, но понастоящем са единствено потенциални кандидати.⁴ Хърватия е единствената засега страна от Западните Балкани, която се е присъединила към ЕС. Това се случи на 1 юли 2013 г., като това е и последното разширяване към момента на ЕС.

Основна причина за избора именно на тази тема е не само нейната несъмнена актуалност, но и това, че в опитите си за разширяване към Западните Балкани, Европейският съюз се сблъсква и с известни затруднения, които касаят пряко България и нейното отношение към тези държави. Бившите югославски републики се разглеждат от Съюза като особено труден регион. Техните отношения с България също не са еднозначни.

Географското положение на България, както и статутът ѝ на член на ЕС, очаквано правят нейното мнение по въпроса за развитието на интеграционните процеси в посока Западни Балкани особено значимо.

В същото време, евентуалното им приемане в ЕС би имало пряко влияние върху суверенитета и националната сигурност на България. Това е особено валидно за Сърбия и Македония, нейни съседи, отношенията с които изискват известно затопляне.

Целта на доклада е да анализира отношението на България към страните от Западните Балкани и най-вече към нейната съседка Македония, както и последиците за региона от процеса на присъединяването им към Европейския съюз. Причините за избора на казуса Македония в този анализ се коренят в близостта на страната до България и важността на българското мнение при процеса на разширяване на ЕС към Западните Балкани.

Настоящата работа е разделена на четири части с цел ясното обозначаване на акцентите в доклада. В тази връзка, освен дефинирането на темата, във въведението е обърнато особено внимание и на основния проблем – доколко отношението на България към Западните Балкани би повлияло върху процеса на разширяване на ЕС в този регион. Следва кратко представяне на позицията на България по отношение на този процес и обозначаване на основната теза. В третата част на работата ще бъде обърнато внимание на предизвикателствата, пред които се изправя политиката на ЕС за разширяване, тъй като регионалните особености на Западните Балкани са предпоставка за наличието на такива. В подкрепа на тезата, в следващия сегмент е представен казус, който разглежда подробно погледа на България върху настоящия конфликт в Македония и влиянието, което той има върху изграждането на позицията на страната ни по отношение на разширяването с посока Западни Балкани и по-конкретно –

⁴ European Parliament (2016), Справочник за Европейския съюз - Западните Балкани. Взето от: http://www.europarl.europa.eu/ftu/pdf/bg/FTU_6.5.2.pdf

потенциалното присъединяване на Македония към Европейския съюз. В последната част от доклада ще бъде направено подробно обобщение и заключение въз основа на представените факти.

Позиция на България спрямо разширяването на ЕС към Западните Балкани

България подкрепя разширяването на Европейския съюз към всички страни от региона на Западните Балкани. Като страна, съседна на две от държавите, включени в процеса на разширяване на ЕС към Западните Балкани, за нея е важно да има регионална стабилност и просперитет в района, за което европейската интеграция на тези държави ще допринесе.

В България страната, за която най-много се говори във връзка с разширяването на ЕС, е Македония, докато Сърбия се разглежда като най-важната държава в този процес. Позицията на България относно присъединяването на Албания, Черна гора, Босна и Херцеговина и Косово е по-малко активна⁵. Въпреки това България е изразила позицията относно присъединяването към ЕС на всяка една от страните в региона.

В началото на май 2016 г. по време на посещение в Хърватия, двете държави заявяват, че подкрепят разширяването на ЕС към Западните Балкани, но е важно страните кандидатки да покрият необходимите критерии.⁶ През 2013 г. външният министър Кристиан Вигенин потвърждава подкрепата на България за членството на Косово във всички регионални формати на сътрудничество, както и за желанието на Косово да стане част от ЕС.⁷

По отношение на Албания, по време на среща в Министерски съвет с президента на Република Албания Буяр Нишани, министър-председателят Бойко Борисов заявява, че *„подкрепата ни за европейската перспектива на Албания и на останалите държави от Западните Балкани е последователна и активна“*, както и изразява готовност страната ни да сподели опита си в предприемаческия процес и по този начин да бъде от полза на Албания при изпълнението на критериите, водещи до пълноправно членство в ЕС.⁸

⁵ Marin Lessenski (2015), EU member states and enlargement towards the Balkans, EPC Issue Paper №79, Chapter 14, Bulgaria. Взето от: http://aei.pitt.edu/66050/1/pub_5832_eu_member_states_and_enlargement_towards_the_balkans.pdf

⁶ Hina (2016), About Croatia, 'Croatia, Bulgaria support EU enlargement to include Western Balkans'. Взето от: <https://about.hr/news/croatia/croatia-bulgaria-support-eu-enlargement-include-western-balkans-20018>

⁷ Dnevnik (2013), България ще подкрепя активно Косово в подготовката за членство в ЕС. Взето от: http://www.dnevnik.bg/evropa/razshirivane/2013/12/02/2194837_bulgaria_shte_podkrepi_aktivno_kosovo_v_podgotovkata/

⁸ Министерски съвет на Република България (2015), Премиерът Бойко Борисов: Подкрепата ни за европейската перспектива на Албания е последователна и активна. Взето от: <http://www.government.bg/cgi-bin/e-cms/vis/vis.pl?s=001&p=0212&n=3625&g>

През 2012 г. страната ни блокира започването на преговорите за членство на Македония, защото не може да подкрепи държава, която не поддържа добри съседски отношения.⁹

В рамките на двудневно посещение на черногорския си колега Мило Джуканович, премиерът Бойко Борисов заявява, че Черна гора има подкрепата на България и че мирът в региона ще дойде, когато всички държави са в НАТО и ЕС.¹⁰

През септември 2015 г. Министерският съвет одобрява междуправителствен меморандум между България и Босна и Херцеговина в областта на европейската и евроатлантическата интеграция, с което страната ни дава подкрепата си за Сараево.¹¹

На 3 май 2016 г. българското правителство подкрепя Хърватия, която настоява Сърбия да покрие критериите за членство.¹²

Сред основните причини България да подкрепя разширяването на Европейския съюз към Западните Балкани са солидарността, желанието за стабилност в региона и модернизацията, до която ще доведе процесът на присъединяване на държавите от Западните Балкани към ЕС. Все още в страните от региона съществува институционална, икономическа и социалнополитическа нестабилност, в т.ч. крехкото състояние на Босна и Херцеговина, междуетническото напрежение в Македония и политическото непостоянство в Албания.

Специфичните интереси и политики на България в района на Западните Балкани са различни, в зависимост от това за коя балканска страна става въпрос. В отношенията с Македония и Сърбия на преден план са въпросите за правата на българските малцинства в тях. В по-обща перспектива за България са проблем и организираната престъпност и корупцията, които се срещат във всички балкански държави. От икономическа гледна точка, от интерес за България са туристическият поток и търговията между нея и страните от Западните Балкани.

България подкрепя разширяването към Западните Балкани, дори понякога да не може да се възползва от възможността да води по-активна външна политика. За нея са изключително важни успешната трансформация и интеграция на държавите от Западните Балкани в ЕС. Опитът на страната по нейния собствен път към Европейския съюз може да даде ценни уроци на страните от Западните Балкани в този про-

⁹ Sinisa Jakub Marusic (2012), Bulgaria and Greece Block Macedonia's EU Talks. Взято от: <http://www.balkaninsight.com/en/article/bulgaria-joins-greece-in-blocking-macedonia-s-eu-bid>

¹⁰ Министерски съвет на Република България (2015), Министър-председателят Бойко Борисов: Черна гора има подкрепата на България. Взято от: <http://www.government.bg/cgi-bin/e-cms/vis/vis.pl?s=001&p=0213&n=934&g=&vis=000168>

¹¹ Министерски съвет на Република България (2015), България ще подкрепи подготовката на Босна и Херцеговина за присъединяване към ЕС и НАТО. Взято от: <http://www.government.bg/cgi-bin/e-cms/vis/vis.pl?s=001&p=0228&n=7404&g>

¹² DTT-NET (2016), Bulgaria backs Croatia's demands towards Serbia over EU entry criteria. Взято от: <http://www.dtt-net.com/en/?page=view-article&article=9742>

цес¹³. България може да бъде за тях и пример в негативна светлина: например, според Европейската комисия (ЕК) България отбелязва видимо много бавен напредък в сферите под наблюдение на Механизма за сътрудничество и проверка (независимост на съдебната система, борба с корупцията и организираната престъпност). Това би могло да действа успокояващо на Западните Балкани – те виждат, че макар и с такива тежки проблеми България е станала членка на ЕС. Затова и самият ЕС не „бърза“ с приемането на нови държави.

Предизвикателства пред политиката на разширяване на ЕС вследствие на регионалните особености на Западните Балкани

В началото на мандата си като председател на ЕК Жан-Клод Юнкер заявява, че в следващите пет години Съюзът няма да се разширява, защото има нужда от пауза в този процес, за да може да консолидира постигнатото от 28-те страни членки.¹⁴ В последния стратегически документ на ЕК за района на Западните Балкани се заявява, че въпреки че в определени страни има прогрес в процеса на преговори за членство, предизвикателствата, пред които са изправени тези страни, не позволяват на никоя от тях да се присъедини към Съюза в рамките на мандата на Комисията „Юнкер“, който изтича през 2019 г.

Всички страни от региона се сблъскват с проблеми по отношение на спазването на закона и стандартите на ЕС за независимост, ефективност и отчетност на съдебната власт. Организираната престъпност и корупцията също са предизвикателство за тези страни. По отношение на основните човешки права съществува законодателство, но то не се прилага на практика в своята цялост. Свободата на медиите също не се зачита напълно в тези страни, където медийните среди в последните години постоянно се влошават¹⁵. Повечето страни в региона на Западните Балкани са изправени пред трудности в сферата на икономическото управление и конкурентоспособността, като са налице ниски нива на инвестиции и висок процент безработица.¹⁶ Политиката на разширяване на ЕС към Западните Балкани остава фокусирана на първо място върху „основните права“. Най-централни теми като върховенството на закона, основните

¹³ Marin Lessenski (2015), EU member states and enlargement towards the Balkans, EPC Issue Paper №79, Chapter 14, Bulgaria. Взято от: http://aei.pitt.edu/66050/1/pub_5832_eu_member_states_and_enlargement_towards_the_balkans.pdf

¹⁴ The Economic Times (2014), Juncker to halt enlargement as EU commission head. Взято от: <http://economictimes.indiatimes.com/news/international/world-news/juncker-to-halt-enlargement-as-eu-commission-head/articleshow/38427661.cms>

¹⁵ Sven Milekic (2016), Balkan Press Liberty Declining, Freedom House Says. Взято от: <http://www.balkaninsight.com/en/article/balkans-press-freedom-continuous-decline-report-says-04-27-2016>

¹⁶ International Monetary Fund (2015), Regional Economic Issues Special Report: The Western Balkans, 15 Years of Economic Transition, p.11. Взято от: https://www.imf.org/external/pubs/ft/reo/2015/eur/eng/pdf/erei_sr_030915.pdf

права, засилване на демократичните институции, вкл. реформа на публичната администрация, както и икономическо развитие и конкурентоспособност остават ключови приоритети в процеса на разширяване.¹⁷ Напредъкът при покриване на европейските стандарти в тези области е бавен и поради нуждата от дълбоки трансформации за държавите в региона.

Казусът Македония

Разширяването на ЕС е една от приоритетните задачи през годините му на развитие. Въпреки изявлението на Жан-Клод Юнкер, че ще бъде отложено присъединяването на нови държави към ЕС, включването на балканските страни е ключово за постигането на цялост в Европа. Следващото планувано разширяване обхваща именно Западните Балкани. Там обаче обстановката се обостря с всеки изминал ден.

В този доклад ще обърнем по-специално внимание на една от страните кандидатки – Република Македония. Официално страната е кандидатка за членство от 2005 г. насам. Въпреки че през 2009 г. Комисията препоръчва започване на преговори за членство, все още не е определена дата за започването им. Вътрешнополитическите кризи в страната, които са много по-устойчиви от интеграционните процеси, водят до забавянето на темповете на подобрене за успешното изпълнение на критериите за пълноправно членство в Съюза. За съжаление, проблемите във вътрешнополитически план не могат да бъдат наречени прецедент в историята на страната.

Сътресенията в Македония са спорадични и могат да бъдат проследени десетилетие назад в историята. Още през 2004 г. страната има трудности във формирането на правителство, налице са постоянни протести и нужда от референдум. През 2006 г., след дълги перипетии, множество избори и временни управляващи, Събраниято на Република Македония назначава Никола Груевски за министър-председател. През 2008 г. в резултат на вихрещата се политическа криза са проведени нови парламентарни избори, след които Груевски отново заема същия пост.

Паралелно на вътрешнополитическите проблеми, през 2008 г. страната се изправя и пред външнополитически такива. Неуреденият спор между Македония и Гърция за официалното наименование на Република Македония, който датира още от създаването на държавата през 1991 г., ескалира до най-високата си точка. На срещата на НАТО в Букурещ Гърция използва правото си на вето и блокира преговорите на страната за членство в организацията заради нерешения спор. Много държави като Китай, Русия, САЩ, България и др. са признали страната с конституционното ѝ име Република Македония, но това не е позицията на Гърция, която използва правото си на вето. Министър-председателят на Македония Никола Груевски изразява недоволството си от случилото се: *„Гърция прави всичко възможно, за да не се постигне споразумение. Като показваме готовност да направим отстъпки за името, с цел да спечелим по*

¹⁷ European Commission (2015), EU Enlargement Strategy. Взето от: http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/key_documents/2015/20151110_strategy_paper_en.pdf

въпроса за националната идентичност, само подкопаваме преговорната си позиция“¹⁸. В свое изказване той коментира, че именно действията на Гърция действат демотивиращо на страната: „Заявленията на една страна - членка на ЕС, че ще пречи на приемането ни, ако не бъде намерено решение за името, ни обезсърчават.“¹⁹ Решение на проблема с официалното название на страната все още се търси, като все още нито една от двете страни не е готова да направи компромиси в позициите си. Но едно е сигурно - за изпълнението на условията за членство и последващата успешна интеграция на Македония в ЕС и НАТО е нужно международно признание от всички страни.

През 2011 г. обстановката отново се изостря. Опозиционните партии, които често обвиняват Груевски в „деспотично и антидемократично управление“²⁰, напускат парламента и министър-председателят свиква нови парламентарни избори. Те отново са спечелени от управляващата партия ВМРО-ДПМНЕ. Груевски е избран за трети мандат като премиер на страната.

Следващата 2012 г. е белязана от поредна спънка по пътя на македонската евро-интеграция. Еврокомисарят по разширяването Шефан Фюле посещава България, където е посрещнат от решението на президента Плевнелиев, премиера Борисов и външния министър Николай Младенов за налагане на вето върху започването на преговорите за членство между ЕС и Македония. Докато българската позиция е мотивирана от недобросъседските отношения на западната ни съседка, то Гърция аргументира своето вето с продължаващия спор за името на Македония.²¹

От май 2015 г. Македония отново се намира в нестабилна вътрешнополитическа ситуация. Тогава бяха изнесени записи от подслушвани телефонни разговори, които разкриват правителствен контрол над журналисти и съдии, манипулиране на избори, корупция, подслушване на близо 20 000 македонски граждани. Записите свидетелстват и за случаи на злоупотреба със служебно положение от лица в управлението, близки до Груевски. Тези действия нарушават демократичните принципи, без които една страна не може да стане пълноправен и пълноценен член на ЕС. През май 2015 г. хиляди македонци излизат по улиците, за да протестират срещу правителството на ВМРО-ДПМНЕ. Основната цел на протестите е организирането на нови избори в страната, с които да бъде избрано ново правителство. Година по-късно гражданите все още се намират принудени да излизат по улиците и заедно – македонци и албанци – да протестират в защита на демократичните принципи.

¹⁸ Информационна агенция BGNES (2008), Груевски: Гърция няма да отстъпи нищо в спора за името.

¹⁹ Информационна агенция BGNES (2008), Груевски: ЕС мълчи пред заплахите на Гърция.

²⁰ Dnevnik (2011), Политическият климат в Македония се изостря след оттеглянето на опозицията от парламента. Взето от: http://www.dnevnik.bg/sviat/2011/01/29/1033685_politicheskiat_klimat_v_makedoniia_se_izostria_sled/

²¹ Sinisa Jakub Marusic (2012), Bulgaria and Greece Block Macedonia's EU Talks. Взето от: <http://www.balkaninsight.com/en/article/bulgaria-joins-greece-in-blocking-macedonia-s-eu-bid>

Действия за разрешаването на кризата се търсят не само в рамките на страната, но и на наднационално равнище. При подписването на споразумението от Пържино между четирите водещи партии, ЕС в лицето на членове на ЕП и комисаря по разширяването и добросъседски отношения Йоханес Хан заема позицията на посредник. В рамките на преговорите страните успяват да договорят провеждането на предсрочни избори. След края на срещата еврокомисарят Хан заявява: *„Инвестирахме много енергия, за да сложим край на този застой на демократичното развитие и да подтикнем образуването на политически фронт. Прекарахме 13 часа, за да постигнем пробив, който освобождава пътя към нови избори и реформи“*²². В заключенията на Съвета на ЕС от 23 юни 2015 година се отбелязва, че: *„... на 2 юни 2015 г. в Скопие с помощта на посредниците бе постигнато споразумение, което е важна първа крачка за преодоляване на политическата криза. В споразумението са включени ангажиментите на лидерите на основните политически партии да реагират на сериозната загриженост във връзка с принципите на правовата държава и да се придържат към процеса на присъединяване на страната към ЕС и демократичните принципи... Съветът приканва настоятелно политическите партии – в интерес на гражданите и на страната – да поемат своята отговорност и да предприемат незабавни мерки за постигане на трайно решение, да започнат конструктивен политически диалог и да продължат да полагат усилия за възстановяване на доверието в институциите.“*²³

Въпреки приетото споразумение обаче, решението на проблема още се търси. Година по-късно Македония е все така на границата на демокрацията. Изборите, които трябваше да бъдат проведени на 24 април 2016 г., на същата дата, на която се проведеха и изборите в съседна Сърбия, бяха отменени първоначално за 5 юни 2016 г. Гражданите отново бяха провокирани да излязат на протест – този път след решението на президента Георге Иванов да амнистира лицата, заподозрени във връзка с подслушванията от май 2015 г. Президентът обоснова постъпката си с мотива, че иска по-спокойна обстановка преди изборите. С това решение той нарушава договореностите от Пържино от 2015 г. Протестите не стихват и започва щурм и погром в кабинетите на властта. Случващото се в Македония е продължение на цялата последна година от управлението на Никола Груевски и от политическото споразумение от Пържино – прието, но все още непрiloжено.

В опити отново да се стабилизира обстановката в Македония, на 22 април 2016 г. трябваше да се проведе среща на високо ниво във Виена за разрешаването на проблемите в страната. Тя бе свикана от ЕС, като еврокомисарят по разширяването Йоханес Хан и трима евродепутати Едуард Кукан, Ричард Ховит и Иво Вайгъл трябваше

²² Herbert Vytiska (2015), EU-Verhandlungserfolg auf dem Balkan: Neustart in Mazedonien. Взято от: <http://www.euractiv.de/section/eu-aussenpolitik/news/eu-verhandlungserfolg-auf-dem-balkan-neustart-in-mazedonien/>

²³ Генералният секретариат на Съвета (2015), Заключенията на Съвета относно бившата югославска република Македония. Взято от: <http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-10166-2015-INIT/bg/pdf>

да бъдат домакини на четиримата македонски политически лидери: Никола Груевски, Зоран Заев, Али Ахмети и Мендух Тачи. Срещата се провали заради поставените от Зоран Заев (лидер на опозиционната Социалдемократическа партия на Македония, СДСМ) условия: президентът Георге Иванов да отмени амнистията на замесените в нарушения политически лица²⁴ и да отмени още към онзи момент насрочените за 5 юни 2016 г. избори. Поради неизпълнението на неговите условия срещата не се състоя.

Създалата се вътрешнополитическа криза в страната не е проблем, който засяга само Македония. Въпреки че основната роля в решаването на проблема играе ЕС, много от държавите членки излизат с различни становища по въпроса.

България като съседка на Македония и член на Европейския съюз веднага заема своята политическа позиция. Президентът на Република България Росен Плевнелиев заяви на среща в Братислава, че страната ни е готова да помогне на Македония, при условие, че последната гарантира демократичните принципи. *„Аз съм отправил ясно послание към президента на Македония Георге Иванов на протегнатата ръка за помощ. Казали сме, че помощта и решението в Македония може да дойде тогава, когато се случат няколко много важни послания и действия“*.²⁵

Именно позицията на България като председател на ПСЮИЕ може да изиграе ключова роля в интеграцията на Македония. Президентът Плевнелиев е споделил с колегата си Иванов опита си от протестите в България през 2013 г. и нуждата от съставяне на временно правителство. Плевнелиев заявява, че македонският президент трябва да спазва конституцията и да гарантира върховенството на закона.

Бившият президент Петър Стоянов също подкрепя задълбочаването на взаимоотношенията между България и Македония. В тази посока той провежда чести срещи и консултации с македонския президент Георге Иванов. Според Стоянов *„една от важните роли на България в ЕС е да бъде един адвокат на Македония във всичките усилия на тази държава за членство в ЕС“*.²⁶

Заедно с президента Росен Плевнелиев, министър-председателят Бойко Борисов също се опитва да помогне в намирането на решение на кризата в Македония. По думите му България е *„категорично против всякакви изказвания за федерализация на страната“*²⁷ и се надява политическата ситуация в нея да намери решение по демократичен път. Той разговаря в София с лидера на македонската опозиция Зоран Заев, като след срещата допълни, че *„не се месим във вътрешните работи на*

²⁴ Информационна агенция BGNES (2016), Отменена е Виенската среща за Македония. Взето от: <http://www.bgn.es.com/sviat/balkani/4425271/>

²⁵ Информационна агенция BGNES (2016), Плевнелиев: Протягаме ръка на Македония.

²⁶ Информационна агенция BGNES (2016), Петър Стоянов: По-близка държава от Македония ние нямаме, България трябва да е неин адвокат в ЕС. Взято от: <https://www.youtube.com/watch?v=1dco4sKvUls>

²⁷ Информационна агенция BGNES (2015), Борисов: Против сме федерализация на Македония.

Македония, но ни притеснява политическата криза там, която е на нашата граница, при един народ, който е най-близък до България“.²⁸

Министърът на външните работи на Република България Даниел Митов призовава за възобновяването на политическия диалог в Македония и за бързото намиране на решение на политическата криза. В свое изявление от април 2016 г. външният министър подчертава, че *„демокрацията и правовата държава изискват политиките да бъдат на висотата на своите отговорности. Това означава също да се въздържат от действия, които биха могли да подкопаят правовия ред в държавата“*.²⁹ Министър Митов апелира и към изпълнението на договореностите от Пържино в тяхната цялост. Според него това е единственият начин, по който *„...Република Македония би могла да съхрани политическата си стабилност, правовия ред и интегритета на институциите, без които няма как да бъдат проведени честни и демократични избори“*.³⁰

Лидерът на Партията на европейските социалисти Сергей Станишев твърди, че европейската интеграция не може да бъде завършена без присъединяването на Западните Балкани към Съюза. Той отбелязва също, че този процес няма как да бъде осъществен при липсата на желание от страна на македонското правителство. Лидерът на ПЕС подкрепи протестите на гражданите срещу правителството на Груевски още през пролетта на 2015 г.: *„Скъпи приятели, искам да ви кажа, че вашият глас е чул. Никой не може да игнорира вашето обединение - нито правителството, нито Европейският съюз.“*³¹

Българската държава припознава като важни проблемите на Македония, но и македонското правителство търси българската помощ във външнополитически план. В интервю от април 2016 г. външният министър на Македония Никола Попоски споменава, че България трябва да бъде ключов играч в успешното осъществяване на евроинтеграцията на Македония. Той отбелязва, че: *„очакваме България да бъде сред пионерите, т.е. да бъде основният двигател при получаването на подкрепа за европейската и евроатлантическата интеграция на Македония през следващия период“*.³²

И Македония, и България смятат, че тясното сътрудничество помежду им ще доведе до взаимна полза. Въпреки това не се наблюдава вземане на категорични решения и мерки от нито една от двете страни. В българската политическа среда наблюдаваме подкрепа към Македония на почти всички нива под формата на политически изявления,

²⁸ Информационна агенция BGNES (2015), Борисов: Против сме федерализация на Македония.

²⁹ Информационна агенция BGNES (2016), Митов призова за възобновяване на политическия диалог в Македония.

³⁰ Пак там.

³¹ Информационна агенция BGNES (2015), Станишев в Скопие: Вашият глас е чул.

³² Информационна агенция BGNES (2016), Никола Попоски: България трябва да изиграе ключова роля в евроинтеграцията на Македония. Взето от: <http://www.bgnes.com/sviat/balkani/4425590/>

но реални действия все още не са предприети. В Македония позициите на партийно ниво са толкова безкомпромисни, че на този етап парализират всякаква възможност за обединение на политическия елит около единна стратегия за излизане от управленската криза и за изпълняване на критериите за членство.

Именно тези прояви на нерешителност и пасивност водят до застои на интеграционните процеси и до неефективно сътрудничество между страните. Ако не се задълбочи сътрудничеството между България и Македония, то няма как България като член на ЕС да успее да подпомогне успешното присъединяване на Македония.

Заклучение

Макар че следващото разширяване на Европейския съюз няма да бъде в близко бъдеще, посоката на югоизток вече е зададена. С висока степен на сигурност може да се твърди, че ако ЕС запази сегашната си структура и механизми, то следващите му членки ще са сред държавите от Западните Балкани.

За Европа те продължават да се проблематична периферна зона, в която и досега тлеят конфликти, датиращи от разпада на бивша Югославия.

В този контекст България е остров на относителна стабилност; за западните си съседки тя е страна, чиято опитност по пътя към ЕС те ще следват и надграждат. България е ключов партньор, но двустранните ѝ отношения със западнобалканските държави са източник на неоползотворен потенциал.

Сред бившите югославски страни Македония има най-голяма възможност да печели, но и да губи ползи от контактите си с България. Връзката между двете държави е наситена едновременно със спорове и с жестове на подкрепа – в дипломатически, политически и културно-исторически аспект.

Основен остава изводът за належащата необходимост от по-засилено сътрудничество между България и западнобалканските страни. Ако това сътрудничество успее да задържи и дори да засили градивната си насока, то би заздравило региона икономически и политически и би извело двадесетгодишните балкански преходи в нов етап от развитието на общества на Балканския полуостров.

Библиография:

1. Вестник „Сера“ (2012), Позицията на България за Македония изненадала Европа. Взето от: <http://www.segabg.com/article.php?id=630288>
2. Гатева, М. (2010), Развитие на процеса на евроинтеграция на Македония и Албания. Взето от: <http://www.cemi-bg.org/news/443-2010-02-15-12-22-05.html>
3. Генералният секретариат на Съвета (2015), Заклученията на Съвета относно бившата югославска република Македония. Взето от: <http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-10166-2015-INIT/bg/pdf>

4. Дневник (2011), Политическият климат в Македония се изостря след оттеглянето на опозицията от парламента. Взето от: http://www.dnevnik.bg/sviat/2011/01/29/1033685_politicheskiat_klimat_v_makedoniia_se_izostria_sled/
5. Дневник (2013), България ще подкрепя активно Косово в подготовката за членство в ЕС. Взето от: http://www.dnevnik.bg/evropa/razshiravane/2013/12/02/2194837_bulgariia_shte_podkrepa_aktivno_kosovo_v_podgotovkata/
6. Дневник (2015), Западни Балкани: процес на стабилизиране и асоцииране в ЕС. Взето от: http://www.dnevnik.bg/evropa/es_v_dosieta/2015/05/19/2537282_zapadni_balkani_proces_na_stabilizirane_i_asociirane_v/
7. Дойче Веле (2016), Вече гледат на Македония с други очи. Взето от: <http://dw.com/p/1lbji>
8. Информационна агенция BGNES (2008), Груевски: ЕС мълчи пред заплахите на Гърция.
9. Информационна агенция BGNES (2008), Груевски: Гърция няма да отстъпи нищо в спора за името.
10. Информационна агенция BGNES (2015), Станишев в Скопие: Вашият глас е чул.
11. Информационна агенция BGNES (2015), Борисов: Против сме федерализация на Македония.
12. Информационна агенция BGNES (2016), Петър Стоянов: По-близка държава от Македония ние нямаме, България трябва да е неин адвокат в ЕС. Взето от: <https://www.youtube.com/watch?v=1dco4sKvUls>
13. Информационна агенция BGNES (2016), Митов призова за възобновяване на политическия диалог в Македония.
14. Информационна агенция BGNES (2016), Плевнелиев: Протягаме ръка на Македония.
15. Информационна агенция BGNES (2016), Отменена е Виенската среща за Македония. Взето от: <http://www.bgnes.com/sviat/balkani/4425271/>
16. Информационна агенция BGNES (2016), Никола Попоски: България трябва да изиграе ключова роля в евроинтеграцията на Македония. Взето от: <http://www.bgnes.com/sviat/balkani/4425590/>
17. Медиапул (2013), България ще даде зелена светлина на Македония, когато започне да показва добросъседско отношение. Взето от: <http://www.mediapool.bg/bulgaria-shtedade-zelena-svetlina-na-makedoniya-kogato-zapochne-da-pokazva-dobrosasedsko-otnoshenie-news205501.html>
18. Министерски съвет на Република България (2015), Министър-председателят Бойко Борисов: Черна гора има подкрепата на България. Взето от: <http://www.government.bg/cgi-bin/e-cms/vis/vis.pl?s=001&p=0213&n=934&g=&vis=000168>
19. Министерски съвет на Република България (2015), България ще подкрепи подготовката на Босна и Херцеговина за присъединяване към ЕС и НАТО. Взето от: <http://www.government.bg/cgi-bin/e-cms/vis/vis.pl?s=001&p=0228&n=7404&g>
20. Министерски съвет на Република България (2015), Премиерът Бойко Борисов: Подкрепата ни за европейската перспектива на Албания е последователна и активна. Взето от: <http://www.government.bg/cgi-bin/e-cms/vis/vis.pl?s=001&p=0212&n=3625&g>

21. Министерство на външните работи (2015), За ПСЮИЕ. Взео от: <http://www.mfa.bg/SEECF/index.php/>
22. Министерство на външните работи (2015), ПСЮИЕ - 20 години ключ към регионално сътрудничество. Взео от: <http://www.mfa.bg/bg/events/73/11/3943/index.html>
23. Списание Дипломация, брой 10 (2013), Геополитически измерения на присъединяването на Западните Балкани и Турция в ЕС. Взео от: <http://diplomacy.bg/archives/842?lang=BG>
24. Списание Дипломация, брой 13 (2015), Българското председателство на ПСЮИЕ. Взео от: <http://diplomacy.bg/archives/1497?lang=BG>
25. DTT-NET (2016), Bulgaria backs Croatia's demands towards Serbia over EU entry criteria. Взео от: <http://www.dtt-net.com/en/?page=view-article&article=9742>
26. European Commission (2015), EU Enlargement Strategy. Взео от: http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/key_documents/2015/20151110_strategy_paper_en.pdf
27. European Parliament (2016), Справочник за Европейския съюз - Западните Балкани. Взео от: http://www.europarl.europa.eu/ftu/pdf/bg/FTU_6.5.2.pdf
28. Focus News (2013), Македония „на трупчета“ пред ЕС. Взео от: <http://focus-news.net/scandal/2013/12/18/4493/makedoniya-na-trupcheta-pred-es.html>
29. Hina (2016), About Croatia, 'Croatia, Bulgaria support EU enlargement to include Western Balkans'. Взео от: <https://about.hr/news/croatia/croatia-bulgaria-support-eu-enlargement-include-western-balkans-20018>
30. International Monetary Fund (2015), Regional Economic Issues Special Report: The Western Balkans, 15 Years of Economic Transition, p.11. Взео от: https://www.imf.org/external/pubs/ft/reo/2015/eur/eng/pdf/erei_sr_030915.pdf
31. Krstić, N. (2016), Balkan model of authoritarianism: 6 similarities between the regimes in Macedonia and Serbia. Взео от: <https://europeanwesternbalkans.com/2016/04/21/balkan-model-of-authoritarianism-6-similarities-between-the-political-regimes-in-macedonia-and-serbia/>
32. Lessenski, M. (2015), EU member states and enlargement towards the Balkans, EPC Issue Paper №79, Chapter 14, Bulgaria. Взео от: http://aei.pitt.edu/66050/1/pub_5832_eu_member_states_and_enlargement_towards_the_balkans.pdf
33. Marusic, S. (2012), Bulgaria and Greece Block Macedonia's EU Talks. Взео от: <http://www.balkaninsight.com/en/article/bulgaria-joins-greece-in-blocking-macedonia-s-eu-bid>
34. Milekic, S. (2016), Balkan Press Liberty Declining, Freedom House Says. Взео от: <http://www.balkaninsight.com/en/article/balkans-press-freedom-continuous-decline-report-says-04-27-2016>
35. RFE/RL (2016), EU Considers Sanctioning Macedonia's Leaders Over Amnesty. Взео от: <http://www.rferl.org/content/european-union-considers-sanctioning-macedonian-leaders-over-president-ivanov-amnesty-for-politicals/27689799.html>
36. Sanders, C. (2016), Macedonia must postpone elections and the President must resign. Взео от: https://www.transparency.org/news/pressrelease/macedonia_must_postpone_elections_and_the_president_must_resign

37. The Economic Times (2014), Juncker to halt enlargement as EU commission head. Взято от: <http://economictimes.indiatimes.com/news/international/world-news/juncker-to-halt-enlargement-as-eu-commission-head/articleshow/38427661.cms>
38. The Sofia Globe (2016), Macedonia crisis: Bulgaria urges dialogue, end to violence. Взято от: <http://sofiaglobe.com/2016/04/14/macedonia-crisis-bulgaria-urges-dialogue-end-to-violence/>
39. Toperich, S. (2016), Macedonia: Sliding Towards Autocracy? Взято от: http://www.huffingtonpost.com/sasha-toperich/macedonia-sliding-towards_b_9818526.html
40. Vytiska, H. (2015), EU-Verhandlungserfolg auf dem Balkan: Neustart in Mazedonien. Взято от: <http://www.euractiv.de/section/eu-aussenpolitik/news/eu-verhandlungserfolg-auf-dem-balkan-neustart-in-mazedonien/>